

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., váczi körút 23

továbbá minden küldemény iutészandó.

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—

Félévre 4 " —

Negyedévre 2 " —

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom: Vegyes párok. Irta: Dixi. — Mivel foglalkoznak a pesti Chevra-Kadlsah tagjai? (Tárczácikk.) A szeged zsidó hitközség az országos Irodához. — Egy szabadelvű kormányhatározat. — Az orthodoxok újabb petíciója . . . — A szabadkőművéség Magyarországon és a zsidók. (Folytatás.) — A bécsi állapotok. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetés.

Vegyes párok.

Ez a című Dóczi Lajos drámájának, amelyet, ha a nemzeti színházban végig nézünk, — a legvegyesebb érzelmekkel távozunk a színházból.

A leghivatottabb kritikus, Gyulai Pál írta róla bírálatot a »Budapesti Szemlé«-ben és azt állítja, hogy a darabban a filozofikus irányzat dominál. Mi ennek ellenében azt állítjuk, hogy nincsen egyetlen zsidó széles e hazában, aki ezt a felfogást osztaná és aki, par excellence zsidó szempontból, meg volna elégedve a drámával.

Már maga e két felfogás között tatóngó és — úgy látszik áthidalhatlan — ür is karakterizálja a helyzetet és hiven mutatja, hogy társadalmunk legelőkelőbb elemei sincsenek még megérve arra, hogy a zsidó-keresztény vérgyűlés kérdését sine ira et studio tárgyalhassák.

Nem insinuáljuk mi azt Dóczinak, hogy ő e darabjával ellenfeleink kérlelhetségét akarta volna megpuhítani, nem mondjuk azt sem — amit sok jeles hitsorsosunk állít, — hogy Dóczi hiusága a keresztény világ tapsait többre becsüli a zsidók méltánylásánál.

Nem!

Mi inkább fogunk objectivek lenni és elismerjük, hogy mikor Dóczi genialis elméjében e dráma magva megfogant — akkor a

legnemesebb zsidó érzelmekkel volt eltelve és fájának megannyi igaztalan szenvedései, mártysága nyilalt át lelkén; hanem amikor a kivitelre került a dolog, akkor úgy járt, mint a bandzsál mészáros, aki nem oda néz, ahová vág és nem oda vág, ahová néz.

Dóczi a genialitás számos nagy és apró eszközeivel azt akarta kimutatni, hogy se a keresztények megcsontosodott előítéletében, se a zsidóknak a keresztény és ősi tradíciók semmibe vételében, avagy a zsidók túlzott érzékenységében nincs igazság; hanem az igazság a közepén van és hogy ha mindegyik fél respektálni fogja a másik előnyeit és megalkuszik a társadalom parancsoló felfogásával, — akkor lehetséges lesz a két faj összeolvasztása.

Ámde ebben van éppen a darab legnagyobb hibája.

Mert hamis az a definíció, hogy a becsület nem becsület, ha azt az emberek el nem ismerik és a többség véleményének dogmatikai elismerése lehet opportunus, lehet rideg politikai, sőt parlamentarizmus elv is, — de irodalmi elv nem lehet.

Az irodalom mindig a társadalmak és a törvényhozások előtt járt és magasztos céljául mindig az abszolút igazságnak megközelítését tűzte ki.

Ezért felsejt, igen veszedelmes szemfényvesztés a Dóczi darabján végig vonuló az a

felfogás, hogy a többség, a keresztény világ véleményében — még ha igazságtalan is — több az igazság, és hogy evvel a felfogással minden áron meg kell alkudnunk.

Isten mentsen meg minket az ilyen tanoktól, mert az ilyen tan a csüggedés, a gyávaság tana, mely a küzdelem feladását jelenti

Mikor egy zsidó huszárőrhadnagy, aki gazdag, délczeg és művelt, — fordul elkeseredetten és mintegy vádolólag édes atyja felé és azt declamálja, hogy ő — aki ilyen és amolyan jeles tulajdonokkal dicsekszik, — megunta már a martyrságot és nem akar többé elítéletek ellen küzdeni, mert a társadalmi lenézés és mellőzés őt vérig sérti; — akkor a zsidó apának nem szabad lehorgasztani a fejét, mint ahogy azt az öreg Rosenberg cselekszi, — hanem ilyenformán kellene válaszolnia fiának:

»Micsoda, te taeskó, hát én kibirtam azt, hogy meghajigáltak kövel az országuton, az apám, kiállotta a földesur 25 botját, a nagyapám aki sárga foltot hordott a mellén, mind halálig csöndesen türe el a megbélyegzés martyrságát: és te, gyerek, aki a koronás király nemese vagy, aki a király színeit viseled, aki kardot hordasz az oldalodon és aki a jóllét fényében nőttél fel: te nem bírod eltűrni, hogy

náladnál léhább uracsok teged nem tartanak magukkal egyenrangunak?

Szégyeld magad, te hiu vagy, kishitü és . . . gyáva!»

A ki pedig ilyen alakokat fest, az maga is gyáva és kishitü.

Sajnáljuk, de a fiatal Rózsay ur karakteréből a szerző felfogásának szánalmas voltára is kell következtetnünk.

Mi Dóczit, mint írot sokra tartottuk, s nagyon nagyra becsüljük geniálitását inmentul is. De mint zsidó, nagyon sokat vesztett előttünk e darabjával, melynek tartalma összegezve nem jelent egyebet, mint azt, hogy „zsidók, utánam; kérleljük meg elleneinket és hajtsuk meg előttük a megtépett zászlót, melyet eddig hamis önérzettel lobogtattunk!»

Ki volt már kezdve amugy is a küzdő zsidók erős phalanxa; kit a hiuság, kit meg a kenyér, másokat rang, vagy fényes állás csalt ki sorainkból; most már akadt ember — nagy ur, aki ennen gyermekét nemes szülői érzésből már amugy is biztonságba helyezte az odium nyilai elől — igen, akadt ember, a ki a gyávaság és kislelkűség számára hymnusokat írt, hogy az árulás és menekülés szégyenpirját eltakarja.

Mivel foglalkoznak a pesti Chevra-Kadisah tagjai?

Bécsnek, Varsónak, Konstantinápolynak és New-Yorknak nagyobb számú zsidó lakossága van ugyan, mint Budapestnek, sőt a hajdani szabad lengyel királyság fővárosában több mint *megégyeszer* annyian vannak felekezettbelieink (157.000), mint a magyar fővárosban (közel 80.000), oly nagyszabású helyi zsidó jótékonyegyesület azonban, mint a minő a pesti *) „Chevra-Kadisah“ — csak az amerikai nagy köztársaságnak napról-napra, európai fogalmak szerint majdnem hihetetlen mérvekben nagyobbodó és fejlődő fővárosát **) véve ki, melynek »Jótékony zsidó egyesületek szövetezete« azonban némileg más tendenciákat követ és melyről alkalmilag bővebben fogunk szólni — *egyetlenegy sincsen kerek e földön.*

*) Budának is, Ó-Budának is külön-külön Chevrája van.

**) 1860-ban New-Yorknak 515.000 lakosa volt és 1886-ban már 1.440.000; Brooklyn, Jersey City és Hoboken elővárosokkal két és egy negyed millióra emelkedett a lakosság száma.

Ha hangsúlyoztuk a helyi szót, nem azt akartuk kifejezni, hogy a pesti Chevra-Kadisah kizárólagosan helybelieken, hanem azt, hogy csak *helyben* gyakorolja jótékonyosságát. A betegek és nyomorultak *felé*, kiket az egyesület gyógyított, istápoltat és segít, rendszeresen a vidék szolgáltatója. Soha beteg, kinek érdekében a Chevrahoz fordultak, orvosi segély, támogatás nélkül nem maradt és soha zsidó halottat zsákba varrva, vagy épen meztelen, mint akárhányszor megtörténik ez nem zsidó halottaknál, el nem temettek. De nemcsak tisztességes halotti ruházatról és tisztességes temetésről, hanem gondoskodik *külön sirról* is. A zsidó temetőn két, három vagy több holttestet egy sirba soha sem temettek még, és a Chevra gondoskodni fog róla, hogy ez a jövőben se történjék. *)

*) A keresztény jótékonyosság és vallásos pietás valóban szintén gondoskodhatnék róla, hogy pl. a kórházakban elhalt szegényeknél ne úgy bánjanak, mint ez most gyakorlatban van. Éjjel kihurcolják a holttesteket a temetőbe és meztelenül, vagy zsákba dugva, anyit dobznak egy sirba, a hány beléfér. Arczülütése ez minden jobb érzésnek és embarségnek.

De azért, mint oldott kéve, nem hull szét nemzetünk, a hajó nem süllyed és a süllyedő hajót is csak a patkányok hagyják ott legelőbb; a legénység körömszakadtig küzd a viharral.

Díci.

A szegedi zsidó hitközség az országos irodához.

141. szám.
1889.

Az izraeliták országos irodája Tekintetes Elnökségének

Budapesten.

Tekintetes Elnökség 14,334. sz. alatt f. 1889. évi március 27-én kelt körlevelét azon fölhívással végzi, hogy a hitközségi eljárások — ha az eddigi eredményekben az iroda további czéltudatos és üdvös működésére nézve biztosítékot nem láthatnának — véleményüket a további eljárás iránt való tájékozhatás végett, leplezetlenül tudassák.

Mi, tekintetes Elnökség, készségesen követjük e fölhívást és az ügy kiváló fontosságához illő őszinteséggel, minden tartózkodás nélkül mondjuk el véleményünket az *egyeses szervezet* kérdésében, melyért a tek. Elnökség korainak tartja még ma akcióba lépni.

És előrebocsátjuk azt, hogy véleményünk nem egy hitközségnek véleménye csupán, hanem, bizvást mondhatjuk, az egész ország művelt zsidóságáé, mely minden kínálkozó alkalommal kifejezést adott a *szervezet* létesítését sürgető óhajtságának.

Ha meggondoljuk, hogy pl. 1888-ban a Chevra 1101 halottat temettetett el teljesen díjtalanul s hogy *ezekre* megy a betegek száma, kiket ezen valóban *szent* egyesület gyógyított és támogat, hogy segít számtalan nyomorulton és elhagyatotton, hogy fentart egy intézetet keresetképtelen szegény elaggottak számára, ha meggondoljuk továbbá, hogy a főváros nagyobbodásával a nyomor és szegénység is nőttön-nő: nem csodálkozhatunk, hogy a Chevra még ama nagy segélyforrások mellett is, melyek rendelkezésére állanak, a lefolyt évben — mert *szent* feladata magaslatán akart maradni: 13.087 frttal többet költött, mint a mennyit bevett, bevett pedig többet 100.000 frtnál. De ugyanezen arányok magyarázzák meg a rendkívüli támogatást is, melyben jobbjaink e testületet részesítik és a majdnem példátlan ragaszkodást és szeretetet, melyet iránta tanusítanak.

A pesti Chevra-Kadisahnak külön előljárósága és külön adminisztrációja van ugyan, egészben véve azonban a pesti zsidó nagyhitközség intézménye, a mi nemcsak a kifelé való képviseletben, de abban is nyer kifejezést, hogy a Chevra-Kadisah tagja csak

Hogy csak egy példát említsünk a legközelebbi multból, a főrendiház ujjászervezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalásakor, habár igen rövid volt a rendelkezésre álló idő, *harminczhat* tekintélyes hitközség pártolta a szegedi zsidó hitközségnek a magyar országgyűlés képviselőházához intézett föliratát, melyben ez a magyar zsidó felekezet egyházi szervezetének megoldását kérte, hangsúlyozván, hogy a magyarországi zsidó felekezet, mint olyan, csak a szervezett egyház keretében oldhatja meg teljesen, rendszeresen és öntudatosan a haza iránti föladatait.

E hivatkozással jelezni és igazolni kívánjuk azt, hogy alkalmas módon megkérdezve, egyértelműleg nyilatkoznék a felekezet mindazon elemeinek akarata, melyek a szervezetet nem pártállás elfoglaltságának hamis szemüvegén nézik.

Abban pedig éppen nincs semmi kétség, hogy a szervezet ügyéért valósággal lelkesednek mindazok a zsidó hitközségek, melyeket az egyetemes gyűlésből kifolyólag nyert mandátum alapján az országos iroda képvisel.

De tovább megyünk. Maga az országos iroda is azon az állásponton volt mindeddig, hogy ami rendszert a zsidó hitközségek ügyében elértünk sikerül, mindaz a szervezet érdekében történik és mintegy arra szolgál átmenetül.

Hivatkozunk e részben az irodának 1883. évi május 1-én 8027. szám alatt kelt körlevelére, melyben adatokat kérve az akkor még csak tervben volt anyakönyvkezelési beosztáshoz, többek között ritkított betűkkel nyomatta ki a következő biztatást:

„És ha a községi rendezés ily módon befejezve leend, elérkezettnek fog látszani az idő arra is, hogy hit-

az lehet, ki már tagja a nagy hitközségnek. A hitközségi tagság ellenben a Chevra tagságától független.

A pesti Chevra-Kadisah nemcsak jótékonysága arányainál, de tagjai számánál fogva is páratlanul áll. Elöttünk fekszik a mult év végén történt utolsó felvételek (ilyenek tudvalevőleg csak minden 3. évben történnek) után eszközölt összeállítás a tagok névsorának, (mely összeállításnál 89 tag, kik, a tagsági díjak fizetésénél két évnél tovább hátramaradtak, ki lett hagyva) s ebből megtudjuk, hogy a pesti Chevra-Kadisáh-nak **3946** fizető tagja van. Minden tag neve mellett ki van tüntetve foglalkozása is és ezt a körülményt felhasználtuk arra, a mi bizonyára sokakat fog érdekelni, hogy egy kis statisztikát állítsunk össze a tagok *foglalkozásairól*.

Tagjai a pesti Chevra-Kadisáh-nak: 3 főrendiházi tag, 7 országgyűlési képviselő, 2 kuriai bíró, 5 konsul, a müegyetem dékánja, 2 egyetemi (rk.) tanár, 10 egyetemi magántanár, 22 szemináriumi, tanítóképezdei és középiskolai tanár, 1 királyi ügyész, 2 királyi közjegyző, 103 ügyvéd, 105 orvos, 11 mérnök, 5 építész és 2 gyógyszerész.

közsegeinknek alkalom adassék a felekezet közös ügyei s intézeteinek vezérlete fölötti nyilatkozhatásra.

És következetes maradt az iroda e kijelentéshez 1884. évi november 12-iki 9363. számú körlevelében is, midőn megküldve a hitközségekhez az izr. községkerületi elnökök 1883. évi december 23-iki gyűlésének Trefort Agoston akkori vallásügyi miniszterhez tett előterjesztését, annak az egységes szervezetet sürgető álláspontját teljesen magáévá tette.

Sőt kijelentette az iroda azt is, mikép „*multhatlan kötelességnek*“ tekinti; hogy hitfelekezetünket azon törvényes privilegiumokkal fölruháztassa, melyekkel a többi felekezetek birnak, hogy *elvégre megszűnjék a zsidó vallás túrt vallás lenni.*“

És ugyane körlevélben az iroda fölhitva a hitközségeket, mikép őt a megjelölt intentiók érvényre juttatásában *támogassák* és felsőbb helyen is előterjeszthető átiratban jelentsék ki:

„*hogy a zsidó hitfelekezet közegeinek és közjogi testületeinek oly törvényes önkormányzati jog biztosítsassék, minőt az országban létező törvényesen bevett vallásfelekezetek élveznek.*“

Ennél világosabban és határozottabban már nem nyilatkozhatott az iroda a szervezet sürgősségéről, mert hisz imént hivatkozott körlevele egyenesen a kerületi elnökök közgyűlésének előterjesztésére támaszkodik, mely pedig a legélesebben és legerélyesebben követelte a *hitfelekezet közegei és községi testületei számára* ugyanazt a törvényes önkormányzati jogot, mely az országban létező törvényesen bevett felekezeteket megilleti.

A kerületi elnökök gyűlésének ezen előterjesztése, kívánóságának indokolásául nem kisebb tekintélyre hivat-

kozott, mint a boldogult *Eötvös József* báróra, ki az 1868. évi kongresszus megnyitásakor szintén abban jelölte meg az egyetemes gyűlés célját, „*hogy a hazában létező izraelita hitfelekezet, mint vallásos társulat is éppen oly szabad, önálló és autonom testületet képezzen, mint a keresztény autonom egyházak.*“

Huszonegy év telt el e kijelentés óta és megengedjük, hogy ezen, egész korszaknak nevezhető időközben átmenőleg oly áramlatok uralkodtak a magyar társadalomban, melyek a zsidó felekezetnek nem kedveztek. De ez egy okkal több, hogy ha minden tényező ellenünk volna is, maga a zsidó felekezet, annak tagjai és képviselői egy pillanatig se szűnjének meg követelni az egyenlőségnek szent jogát és meg ne alkudjanak a viszonyokkal, melyeknek nyomását az egységesen szervezett felekezet minden kár nélkül kiállhatná, mig így, a felekezetnek szétforgácsolt egységi reakciónak legkisebb mozdulását is keservesen megsinlik.

A mulasztások, a meghunyászkodások láncza az, mely két évtized óta bilincs gyanánt csörög a magyar zsidóság kezein. Elmulasztotta a felekezet, hogy megküzdjön a bénító mozdulatlansággal, hogy legyőzze a maga körében a közönyt és részvétlenséget, a kormányzat körében az igazságtalanságot és a ridegséget, mely egy számra, intelligenciára és társadalmi súlyra nézve tekintélyes felekezettől a tevékeny, rendszeres életnek jogát, a fejlődésnek lehetőségét és eszközeit vonta meg, kétségkívül leginkább a magunk lomha béketűrése miatt. Mikor aztán ez a vétkes türelem minden vonalon elfogyott, az országos iroda volt az, mely, képletileg szólva, meg rázta a felekezetnek lánczeit és ujuló bizalmat keltett a magyar zsidóságban, hogy „a felekezet kebelében az

Bank, biztosító-társulat és pénzügyintézet vezérigazgatói 9-en vannak a Chevra tagjai közt, malomigazgató 4, miniszteri tanácsos, miniszteri titkár és miniszteri fogalmazó 1—1, festőművész 3, szobrász 2, zeneművész 5, operaénekes 1 (Ney), író és hírlapíró 23, rabbi 6, nyilvános- és magánhivatalnok 260, hit-tanár, elemi iskolai igazgató és tanító 38.

Tagjai a Chevrának 18 nagygyáros, 178 nagykereskedő, 173 nagybirtokos és háztulajdonos, 23 bankár, 1050 kereskedő, 6 tőzsde látogató, 2 nagyfuvaros, 12 fuvaros, 14 vállalkozó, 20 szállító, 55 kisgyáros, 112 magánzó, 117 szatócs, 15 vendéglős, 50 kávé, 6 korcsmáros, 8 antiquarius, 10 zsidóbarát, 45 pálinkás, 16 gazdász, 19 utazó, 200 ügynök, 23 bizományos, 3 tőzsdefutár, 206 kereskedősegéd, 6 pinczér és 8 házaló.

Az iparnak 49 ága van képviselve a Chevra tagjai közt. Szabót 137-et olvastunk össze, mig a cipészek tisztos czéhe csak 28 tagja által van képviselve. Mészárosok szintén szép számmal vannak: 21-en. Fogtechnikus 2 van, lovászmester 1, kovács 3, esztergályos 5, bádogos 8, halászmester 2, asztalos 4,

szedő 11, sütő 6, lakatos 8, kőműves 2, gépész 6, kádár 14, vegyész 2, tánczmester 3, zenész 5, borbély 3, ékszerész 34, aranyműves 26, órási 11, szücs 12, bérkocsis 15, nyomdász 24, kárpitos 7, fényképész 4, kőfaragó 8, szobafestő 7, kalapos 5, mozdonyvezető 2, rézöntő 3, szappanos 4, zsinóros 7. Van aztán betegápoló, asztalterítő, ruhatisztító, bőrfestő, betüöntő, nyerges és egyéb iparágak egynehány mivelője.

Megható, hogy számos földhözragadt szegény szintén tagjává lett a Chevrának, dacára a szegény emberre nézve tetemes összegnek, melybe a tagság kerül. Mindenkire nézve ünnep, ha a Chevra-Kadisah tagja lett, a szegény embernek kétszeresen az. 32 napszám tagja van a Chevrának, kik filléreikkel szintén hozzá akarnak járulni a nyomor enyhítéséhez. Ugyanily nagy az iroda és hivataloszlógák száma, mig a hordárok cégéres népe (900-an vannak) csak 2 tag által van képviselve.

A 3946 név közül 323 magyar hangzású.

óhajtott békének és az annyira kívánatos egységnek teljes helyreállítására törekszik.“

Ezt az ígéretet tette az országos iroda 1888. évi június 24 én kelt 12.735. számú körlevelében, melynek kapcsán a vallásügyi miniszternek 1888. évi június 21-ikén 1191. szám alatt kelt rendeletét a hitközségekkel közölte. És ezt az ígéretet komolyan vette a magyar zsidóság. Komolyan vette különösen a szegedi hitközség, mely „az izraelita hitközségek ügyeinek és az anyakönyvi ügyhöz való viszonyoknak szabályozása tárgyában“ kiadott ezen 1191. sz. rendeletet az országos irodához 205/1888. szám alatt intézett átiratában olyanul üdvözölte, melyben a hazai zsidóság egységes szervezésére nézve az alapot megadva látja és amely a szervezést közelebb viszi a megvalósulás óhajtott sikeréhez.

De az egy pillanatig sem jutott eszünkbe, hogy ezt a rendeletet úgy tekintsük, mint amelylyel a magyarországi zsidó felekezet ügye el volna intézve, vagy mint a mely a szervezetet hosszabb időn keresztül pótolhatná, illetőleg helyettesíthetné. És föltesszük, hogy az országos iroda sem tekintette ilyennek a rendeletet, melynek legfőbb a czime szól „az izraelita hitközségek ügyeinek szabályozásáról“. A rendelet szövege, ezzel ellentétben, a zsidó hitközségek ügyeinek csak egy csekély részét érinti, nem is szólva arról, hogy a hitközségek összességének: a magyar zsidó felekezetnek közös ügyeiről és intézményeiről, a felekezetnek, mint egésznek autonómiájáról, céljairól, föladatairól, jogköréről és az államkormányhoz s a politikai hatóságokhoz való viszonyáról a rendelet egyetlen betűvel sem emlékezik meg.

E rendelet szerint tehát a magyar zsidó felekezet még mindig nem létezik. E rendelet szerint egyszerűen csak zsidó hitközségek léteznek, melyek anyakönyvi és cultusadóztatási ügyeikben bizonyos megjelölt közigazgatási hatóságokhoz fordulhatnak, ha köztük és egyes felek között vita támad.

Nem tagadjuk, hogy e rendelet kibocsátása előtt a zsidóság helyzete még sokkal méltatlanabb volt és szívesen elősmerjük, hogy az országos iroda e rendelet kieszakölése által égető bajokat orvosolt. De azt sohasem fogjuk helyeselni, hogy a szervezetlenségből eredő súlyos bajoknak egész özönével szemben, a felekezet képvisellete megelégedjék azzal, mikép a nap nap után fölmerülő visszasságok ötletszerűleg, egy-egy újabb rendeletnek kibocsátásával orvosoltassanak, a szerint, amint az éppen napirenden levő kérdést egyfelől az iroda, másfelől a vallásügyi kormány fontosnak vagy mellékesnek tartják-e.

Érthetetlen, hogy a vallásügyi kormánynak minden irányban tapasztalt jóakarata mellett miért ne lehessen a zsidó felekezet ügyét megoldani egyszerre és úgy, hogy az autonóm felekezet a saját vallási ügyeit a maga legfelsőbb körében intézhesse, miut a többi felekezet, minden, a dolog természeténél fogva értelmetlen és érzéketlen beavatkozása nélkül a szolgabírónak s más közigazgatási fórumoknak, melyek egy modern jogállamhoz méltóan

szervezett felekezet életében rendelkezni és ítélkezni hivatva nem lehetnek.

Mélyen fájlalnók, ha velünk együtt az országos iroda is végtelenül megaláználak nem tartaná azt a szégyenletes helyzetet, mely a rendeletekkel kormányozott zsidó felekezetet nyomja. Aminthogy fájlalnunk kell már azt is, hogy az országos iroda legutóbb 1889. évi márczius 27-én 14.334. szám alatt kiadott körlevelében valóságosan földadni látszik az e hitközség részéről kezdettől fogva osztott és általunk ma is vallott álláspontot, mikép a szervezet elérésére való törekvésben egy perczig sem szabad csüggednünk és haboznunk, vagy éppen meghátrálnunk.

A csüggedésnek, a zászló elejtésének benyomását teszi reánk az országos irodának legutóbbi körlevele és abban az a kijelentés, hogy „a végzél felé láthatólag közelebb nem jutott és ennél fogva a zsidó felekezet egységes szervezetét közel kálátásba nem helyezheti.“

Egyáltalában nem oszthatjuk az érveket, melyekkel az országos iroda a habozást és csüggedést takarhatni, mentegethetni, avagy indokolhatni véli. Hogy 83 anyakönyvi kerület máig sem alakult meg, hogy ezenként érkeznek a vallásügyi kormányhoz a zsidó ügyekre vonatkozó beadványok, és hogy a hitközségek helyi viszonyainak rendezése befejezettnek még korántsem tekinthető: mindez nem a szervezet elodázása vagy elejtése mellett szól, hanem éppen ellenkezőleg, parancsoló határozottsággal állítja előtérbe a szervezetnek sürgős szükségét. Mert a szervezett zsidó felekezet nem tőrne meg sem az anyakönyvi kerületek, sem a hitközségek rendezetlenségét és a szervezett zsidó felekezettel szemben bizonyára nem volna rá szüksége a vallásügyi kormánynak, hogy külön személyzetet tartson a tömegesen érkező zsidó ügyek elintézésére, melyeknek minél nagyobb tömege egyébiránt a legerősebb argumentum a felekezeti önkormányzat haladéktalan megadása mellett.

És éppen ezért kinosan érint bennünket az országos iroda körlevelének azon kijelentése, mikép „nem kecsegtetheti magát azon reménnyel, hogy viszonyaink további consolidálását célzó újabb szervező lépés megtételére felső helyen az időt már is elérkezettnek fognák látni.“

Mihelyt az országos iroda kifejezi azt, hogy viszonyaink további consolidálására szükség van, a bajnak ez a fölismerése kétségtelenül arra kötelezi, hogy fölvegye a küzdelmet a „felső helyen“ állítólag nyilatkozó tévedés ellen, mert a felekezet képvisellete nem arra van hivatva, hogy engedményeket tegyen a kormányzat körében netán uralkodó téves vagy szűkkeblű fölfogásnak, hanem hivatva van arra, hogy legyőzze az előitéleteket és a habozást is.

Előttünk nem az a kérdés, hogy a zsidó felekezet szervezését a vallásügyi kormány sürgősnek tartja-e. A kérdés az: sürgősnek tartjuk-e a szervezetet mi magunk és képesek vagyunk-e a felekezet autonóm szervezésénel tervezetét oly elvek alapján és oly alakban előállítani melyben azt elfogadni és törvényesíteni a vallásügyi kormány sem habozhatik.

Szóval, mi a vallásügyi kormány részéről várunk erőteljes szabadelvűséget, mely a felekezetek egyenlőségét készségesen előismeri; várunk méltányosságot a zsidó felekezet irányában, mely már oly régóta türi a méltatlanságokat; de a vallásügyi kormánytól nem várjuk és nem várhatjuk azt, hogy az az egyetemes gyűlés sikerelensége után, a zsidó felekezet autonom szervezetének ügyében újból kezdeményezőleg lépjen föl és a szervezethez fűződő igényeknek alapos ismerete nélkül mintegy a kérdés folyamatba hozását is ráocroyálja a felekezetre, ha az maga nem keresi és nem sürgeti a megoldást és annak módozataira nézve mindenkép elfogadható javaslatokat nem tesz.

Annál kevésbbé számíthatunk pedig e részben a vallásügyi kormány kezdeményezésére, ha az országos iroda még most is kérdésszé teszi az a fölötti tájékozottságot. vajjon „nem fogna-e bárminő akció az egyik részről, hitsorsosaink más részénél reakciót szülni?“

Ezt a kérdést ép az országos irodának szabad fölvetnie legkevésbbé, melynek kezdeményezésére az 1191/1888. sz. rendelet kiadatott. E rendelet alapgondolatát és kiindulási pontját a zsidó felekezetnek különben józanul kétségbe nem is vonható *egysége* képezi, és ha a felekezet *egy*, akkor szó sem lehet róla, mikép a szervezetnek, vagy ami ugyanaz: a *rendnek* akciója jogosult vagy éppen eredményes ellenakciót szünlhessen. Nem lehet erről szó különösen *Csáky* Albin gróf vallásügyi miniszternek 1888 évi deczember 31-én kelt rendelete után, mert ebben a közvetítő irodának a hitközségi ügyek szabályozása ellen indított agitációjával szemben a miniszter félre nem ismerhető irányzattal foglalt állást.

Éppen abban rejlik előttünk a kérdés súlypontja, hogy a zsidó felekezet *minden tagjára és minden községére* nézve egyaránt fontos és kívánatos a szervezet mielőbbi megoldása, mert a jelenlegi állapotok tarthatatlanságát a haladók és orthodoxok egyként belátták.

Kétség mindössze csak a fölött lehet, vajjon a létesítendő szervezetből és annak rendelkezéseiből a felekezetnek egyik vagy másik pártja a maga részére több avagy kevesebb előnyt fogna-e kimagyarázni. És hogy ez korántsem oly lényeges kérdés, mely miatt a felekezetnek ügyét beláthatlan időkre el kellene ismételni, arra maga az országos iroda szolgáltatta a bizonyosságot. Szolgáltatta ezt akkor, mikor az 1191/1888. számú vallásügyi miniszteri rendelet kieszközlésével a magyar-zsidó felekezet jelenlegi helyzete mellett elkerülhetetlen *octroy* útjára lépett.

Ennél az akciónál az országos iroda igen helyesen mellőzte azt a tulzott scrupulust, hogy a rendelet „hitsorsosaink más részénél nem fogna-e reakciót szülni“. És ezen egyedül megengedhető fölfogástól az országos irodának most annál kevésbbé szabad eltérnie, mert a szervezet létesítésével már nem egyes hitközségi bajok és visszásságok megszüntetéséről van szó, a melynek érdekében az országos iroda az *octroy* elvét elfogadta, hanem szó van a *magyar zsidó felekezet létének és fejlődésének kar-*

dinalis érdekeiről, melyeknek biztosítására és ez alapon a felekezet *önkormányzati jogának törvénybe ígterésére* az országos iroda, ha valaha, úgy most, az igazán szabadelvű kormányzat részéről kétségtelenül meg fogja találni a legjobb akaratu készséget és támogatást.

Mi egész bizalommal és megnyugvással kérjük az országos irodát, hogy ne tekintse ez átiratunkat a „tulbuzgók siettető fölszólalásának“, hanem hogy ragaszkodva eddig hirdetett törekvéseihez, *következétesen* eddig vallott elveihez, haladék nélkül fogjon a *szervezés előmunkálataihoz* és *lépítéséhez*.

Meg vagyunk győződve, hogy a felekezetnek összes számba jövő tényezői a legnagyobb készséggel állanak velünk együtt rendelkezésére az országos irodának, ha a szervezet ügyében tanácsaikkal, buzgóságukkal, munka- és áldozatkészségükkel és befolyásukkal élni kíván. De meg vagyunk győződve másfelől arról is, — és ezt épp oly őszintén elmondjuk — hogy a mennyiben az erre leginkább hivatott országos iroda az akció mielőbbi megkezdésétől tartózkodnék, a felekezet körében ezt a mozgalmat elnyomni, vagy csak megakasztani is többé nem lehet. Mert tudatában van a magyar-zsidó felekezet annak, hogy az az egyetlen fórum, a mely ma a felekezet és a kormány között az érintkezést közvetíti, hogy maga az országos iroda is ugyszólván csak az azt vezető egyének *személyében* létezik és hogy az egyének esetleges visszavonulásával az országos irodánál is előállhatna ugyanaz az eset, ami tenforog a kerületi elnökségeknél, melyeknek nagy része már ma is *betöltetlen*. A nélkül, hogy a könnyen kitalálható további konzekvenciákat fejtegetnök, komoly figyelmébe ajánljuk az országos irodának a *dolog e részét* is. És komoly figyelmébe ajánljuk azt, hogy az országos irodának a befolyást, melylyel bir, addig bir vele, kell fölhasználnia oly *állandó szervezet* kieszközlésére, mely minden esély ellen megóvott, szilárd alapokra fekteti a zsidó felekezet létét és fejlődését.

A t. országos irodának a felekezet ügyei iránt ismert egész elfogulatlan jóakarátát és lelkesedését kérve ki jelen előterjesztésünkre,

klváló tisztelettel vagyunk

Szegeden, 1889. évi május hó 11-én.

A szegedi zsidó hitközség.

Egy szabadelvű kormányhatározat.

A horvát országos kormány e napokban érdekes határozatot hozott egy házassági ügyben, mely két évvel ezelőtt szélesebb körökben nagy port vert fel.

Röviden összefoglalva, a következőről van szó: *Kovacic* Julianna, dél-steierországi, peilensteini illetőségű nő, egy, 1885 évi karácsony táján, rokona-inál Zágrábban tett látogatás alkalmával megismerkedett egy zágrábi, bőrgyár hivatalnokával: *Moskovic* Vilmostal és nemsokára megtartották a kézfogót is. A valláskülönbségben rejülő házassági akadály azzal

lett volna elhárítandó, hogy a menyasszony a zsidó hitre tér. S valóban, nemsokára ezután Kovacic Julianna atyja beleegyezésével Bécsbe utazott, a hol megfelelő vallás-oktatás után 1886 márczius 26-án a zsidó vallás kötelékébe vétette föl magát és rövid idő múlva a zágrábi zsinagógában Moskovicczal házasságra lépett. De a házaspár nem sokáig élvezhette a házasi élet boldogságát. Egy szép napon férj és nő idézést kapott a zágrábi házassági papi törvényszék elé. Moskovic megfelelt az idézésnek, míg felesége rosszulléttel mentette ki elmaradását. Ekkor, tüzetes vizsgálat után, 1887. márczius 15-én a törvényszék ítéletileg kimondta, hogy a nevezett két fél között létrejött zsidó házasság érvénytelen, minthogy a zsidók és keresztényeknek egymással való házasságra lépése meg nem engedhető, és katolikusnak a nem keresztény vallásra való áttérés tiltva van. Ezt az ítéletet a kalocsai szentszék megerősítette. Az érdekelt körök azonban az ítéletnek gyakorlati érvényt is kívántak szerezni és rendőri közbelépést eszközöltek ki arra nézve, hogy a két állítólag concubinatusban élő házasi fél egymástól erőszakkal elválasztassék. Ekkor a megtámadott felek az országos kormány védelmét vették igénybe, s ez most, két év után, az illető házasság érvénytelenségét kimondó ítéletet megsemmisítette és az egyházi törvényszéket felhívta, hogy az ügyben, újabb tárgyalás kitüzése után, magát annak elbírálására illetéktelennek jelentse ki. A vonatkozó rendeletben mindenek előtt kiemeltetik, hogy Kovacic Julianna születésétől egész házasságra lépéig peilensteini illetőségű, s ennélfogva osztrák alattvaló volt. A rendelet aztán így folytatja:

„Az egyének személyi jogositványai azon államok törvényei szerint itélendők meg, melynek kötelékébe tartoznak (ált. polg. trvkv 35. §.) Ennélfogva kétséget sem szenved, hogy Kovacic Juliannának a katolikus vallásról az izraelita vallásra áttéréshez való joga az Ausztriában e részben fennálló törvények szerint itélendő meg. Az 1868. május 25-ki osztrák törvény „az interconfessionalis viszonyok rendezéséről“ a Lajtántuliaknak megengedi a keresztény hitről a zsidó hitre való áttérést, ennélfogva Kovacic Julianna az ő személyes jogviszonyait szabályozó osztrák törvény értelmében zsidóvá lehetett és lett. A fénforgó körülmények között továbbá az sem szenved kétséget, hogy Kovacic Juliának Moskovic Vilmoossal kötött zsidó házassága érvényes és az érseki szentszék nem volt hivatva, bele bocsátkozni a kérdésben levő házasság érvényességének elbírálásába. Ez okból az érseki szentszék megkerestetik, hogy a házasságot érvénytelennek kimondó ítélet megsemmisíthetése, vonatkozólag saját illetéktelenségének kimondása végett a megfelelő eljárást indítsa meg és erről tyegeen jelentést a kormánynak.“

E határozat kommentálásául lapunk egyik kiváló munkatársától, ki a fővárosi ügyvédi kar előkelő tagja, a következő sorokat vesszük:

Az országos kormány a Horvátországban törvényerővel bíró osztr. polgári törvénykönyv értelmében határozott és az indokolás bárkit is meggyőzhet arról, hogy a szentszék ítélete törvénytelen volt és hogy ez ügyben ítéletet mondani vagy határozatot hozni egyáltalában nem volt illetékes. Helyesen cselekedett volna az országos kormány, ha ez ügyet nem utasította volna vissza a szent székhez, hogy az a már hozott határozatot érvénytelenítse, hanem saját hatáskörében kellett volna megsemmisítenie a törvénytelen ítéletet, melyet egy egészen illetéktelen hatóság hozott. Ez eset önkénytelenül is eszünkbe juttatja hazai viszonyainkat és azon nagy zavart, mely az ily házassági kérdések eldöntésénél nálunk uralkodik. Hazánkban a fentíhez hasonló eset azzal kompiálódik, hogy kodifikált magánjogunk nincs és ennélfogva az ugynevezett »személyi jogositványok« sincsenek szabályozva. Miután azonban az összes európai magánjogok és hazai joggyakorlatunk is elfogadta azon általános jogelvet, mely az osztrák polgári törvénykönyv fentidézett 35. §-ában kifejezést nyer, kétségtelenül áll azon szabály, hogy ha idegen állampolgár saját hazájának törvényei szerint a zsidó hitre tér át, az áttérés nálunk is érvényesnek tekintendő és mint zsidó vallásu egyén, hazánkban is, érvényes zsidó házasságra léphet, tekintet nélkül arra nézve, megtartja-e előbbi honosságát, vagy pedig belép a magyar állam kötelékébe.

Tudomásunk szerint a magyar cultusministerium is ily értelemben határozott több előfordult concret esetben és csak akkor tekintette az idegen állampolgár áttérését érvénytelennek, ha az eredetileg magyar állampolgár volt, és csak a végből, hogy a zsidó hitre áttérhessen, — in fraudem legis — lépett egy idegen állam kötelékébe.

Miután azonban, mint már említettem, pozitív törvény ezen viszonyok szabályozásáról nem intézkedik, a döntő hatóság tájékoztatlansága vagy roszakarata nem egyszer lehet sérelmes határozat okozója.

Mindaddig tehát, mig házassági jogviszonyaink törvény által nem szabályoztatnak, e téren nem a jog, hanem az egyéni önkény lesz irányadó.

Dr. F. B.

— Az orthodoxok újabb petitiója.

Az orthodox közvetítő bizottság két elnökéből, titkárából, kilencz bizottsági tagjából és dr. Breuer Salamon, pápai főrabbiól álló küldöttség Csáky gróf kulturminiszternek egy újabb memorandumot nyújtott át, melyet 346 orthodox rabbi irt alá, s mely a miniszternek lapunk mult heti számában közzétett miniszteri határozatára vonatkozik. A memorandumban újból felkéri a minisztert, vonná vissza a felfogásuk szerint az orthodoxokra nézve sérelmes, olvasóink által eléggé ismert heves juniusi szabályrendeletet. A küldöttség szónoka dr. Breuer hosszab beszédben fejtegette az orthodoxok sérelmeit és kérte a minisztert, intézné el személyesen ügyüket, mert ellenségeik a minisztert, ügyüket illetőleg félrevezetik. Csáky gróf a barátságosan fogadott deputációnak megígérte, hogy petitiójukat tanulmány tárgyává teszi és legjobb meggyőződése szerint fogja elintézni.

A szabadkőmivesség hazánkban és a zsidók.*)

(Folytatás.)

Amily bőven részesíti a szabadkőmives embertársait a tőle telhető segélyben, ép oly ritkán veszi ő azt igénybe, és csak a kényszerítő szükségnek engedelmeskedik, ha a szövetség támogatását kéri. Tehát nem önzés és haszonlesés, nem anyagi érdek hajhászása, mint azt sokan szeretik terjeszteni, képezik a vonzóerőt, mely a szövetség tagját ezen intézményhez fűzi, — az összes önzés azon tudatban áll, hogy mint tagja a szabadkőmivesi testületnek, a kivivott eredmények létesítői közé számíthatja magát, és minthogy a célzott elvek és eszmék oly fenköltek, egyaránt büszke szabadkőmivesi voltára a testület minden tagja, a koronás fő épügy, mint a tudomány és művészet világhírű jelesei, és a testület élén állók épügy, mint kik ma kebeleztettek be a szövetségbe. Azt hiszem, nem lesz érdektelen azon kiváló személyiségek felemlítése, kik a szabadkőmivesi testületnek is buzgó, lelkes tagjai voltak, illetőleg most is azok. *Franciaországban*: Voltaire, Lafayette, Fénélon, Crémieux, Louis Blanc, Gambetta, Napoleon Lajos, Jules Ferry stb. *Németországban* a később említendő fejedelmeken kívül Lessing, Kant, Hegel, Göthe, Herder, Wieland, Börne, Chamisso, Fichte, Rückert, Freiligrath, Auerbach. *Angliában*: Wolseley tábornok, Byron, Tennyson, a westminsteri érsek és minden eddigi lordmayor. *Amerikában*: Washington, Franklin Benjamin és majdnem vala-

* Egy kiváló fiatal orvostól, ki a legrégebb fővárosi szabadkőmivesi páholy elökelő tisztviselője.

mennyi köztársasági elnök. *Olaszországban*: Garibaldi, Mazzini, Depretis, Crispi. Az uralkodó házak tagjai közül: Vilmos és Frigyes német császárok, II. Oszkár svéd király, IX. Keresztély Dánia királya, Dom Pedro Brazília császára, Kalakaua király, Edward walesi herceg, IV. Lajos hesseni nagyherceg, Amadeo, volt spanyol király, Murad szultán, Tewfik pasa Egytom alkirálya, az indiai alkirály, Mustafa ben Izmaíl herceg stb. *Ausztriában* a szabadkőmivesség sohasem virágozhatott. Mária Terézia, dacára annak, hogy férje I. Ferencz császár is szabadkőmives volt, buzgó katolikus létére a pápa által egyházi átokkal sújtott szabadkőmivesek működését nem tűrte meg birodalmában, és csak II. József császár alatt kezdett a páholyélet új lendületet venni, a mikor is a születési és szellemi arisztokracia legkiválóbb tagjai a szabadkőmivesek soraiba léptek. De már II. Ferencz azon hiedelemben, hogy a francia forradalom létrejöttében a szabadkőmiveseknek kiváló részük van, a testületet újra üldözőbbvétette, és ezóta sem birt Ausztriában a szabadkőmivesség tért hódítani, sőt működése osztrák területen meg van tiltva, úgy hogy a bécsi páholyok, mint említők, a magyar nagypáholy védnöksége alatt, Magyarországon gyüleseznek, pedig alig tévedünk, mikor állítjuk, hogy ha a szabadkőmivesség Ausztriában sikeresen működhetnék, a nemzetiségi és vallási villongások legyőzésében, az ország hasznára, előreláthatólag kiváló érdemei lennének. *Hazánkban* a szabadkőmivesség különösen a mult század végén virágzásának magas fokán állt. Alig volt nagynevű család, melynek egyes tagjai szabadkőmivesek ne lettek volna, ugyanekkor számos főpap is tartozott a szövetséghez. 1794-ben a magyar páholyok is kénytelenek voltak feloszolni, és föltámadásuknak első jelét 1848-ban látjuk. A magyar szabadságharc számos ragyogó nevű hőse mint emigrans vétette fel magát a testületbe. Igy Klapka Turinban, Horváth Mihály püspök, Puky Miklós és Dessewffy Dénes Genfben, Vetter Antal, Teleky László gróf, Almássy Pál és Czetz János Párisban, Vukovics és Rónay Jácint püspök Londonban, Bethlen Gergely gróf, és *Kossuth Lajos* Amerikában.

Buzgó, szakadatlan munkásságban, és lelkes önzetlen törekvéssel folytatja a szabadkőmivesség működését hazánkban 1868 óta. És nagy örömünkre szolgál kiemelhetni azt, hogy ezen nemes munkásságban a zsidók kiváló részt vesznek. Ezen körülmény nem oly jelentéktelen, mint az talán sokak szemében látszik. Szinte hihetetlen, de úgy van, hogy nagy és kitartó küzdelem árán birták, különösen Anglia és Németország páholyaiban, a zsidók felvételüket kieszközölni, és csak néhány éve, hogy egész Európában, 1—2 páholy kivételével, valamennyinél a fölvétel alkalmával a vallás szóba nem jön. Azon páholyok, melyek jelenleg is felekezeti alapon álla-

pon állanak a művelt világ páholyai által nem ismertnek el kifogástalan szabadkőmives páholyoknak. Szükséges azonban felemlítenem, hogy mindazon esetekben, midőn a zsidóknak egyes páholyokba való felvételéről, illetőleg ennek megtagadásáról volt szó, ez nem a modern antiszemita szempontból történt, hanem mindig kellőleg hangsúlyoztatott a vallásegyenlőség; és a felvétel megtagadását azzal indokolták, hogy mint keresztény testület kívánnak a kitűzött liberalis elvekért küzdeni. Ezen szempont érvényre jutásában egyes a páholyban szerepet játszott lelkészeknek volt fő részük, és a papság kizárkózásával megszűnt a legtöbb páholyok exclusiv jellege. Keresztény páholyokról szólván, meg kell említenünk néhány „zsidó szabadkőmives páholyt“, melyek tagként csak zsidót fogadnak be és így szintén nem tartozhatnak az elismert szabadkőmivesi testületek közé. Ily „titkos szövetségek“ a *Benai Berith*, mely szabadkőmivesi rend 1843-ban New-Yorkban alapított, és mely ezóta számos fiók-páholyt alapított, úgy, hogy az amerikai fiók-páholyok számát 200-nál többre becsülik. Ez a rend az utolsó években a németországi zsidók közt is meghonosodott és ma már 26 ilyen páholy működik Németországban. *Kesher Shel Barzel* a másik, szintén Amerikában alakult 1874-ben, tagjainak számát és vagyonát igen tekintélyesnek mondják. Ez utóbbi szabad kőművesi rend első sorban jótékony-ság gyakorlásával, betegek segélyezésével és halottak ingyenes eltemetése által szerez magának érdemeket, tehát nem öleli fel céljai közé a szabadkőmivesség legtöbb elveit. Az említettekén kívül főleg Amerikában még több hasonló titkos szövetség létezését állítják, de működésük a nyilvánosságtól való teljes elzárkozottságban megy végbe.

(Folytatása következik.)

A bécsi állapotok.

— A bécsi nemzetközi gabonavásár ellen az agitáció országszerte megindult. A budapesti május 9-iki déli tőzsdén mozgalmat kezdeményeztek arra nézve, hogy a helybeli gabona- és terménykereskedő, valamint egyéb érdekelt czégek távol maradjanak a bécsi nemzetközi gabonavásártól. A következő nyilatkozat bocsáttatott aláírásra: »A Bécsben uralkodó antiszemita mozgalom miatt alólírtak nem fogják meglátogatni a bécsi nemzetközi gabonavásárt.« E nyilatkozatot már az első délutáni órákban mintegy 250 czég írta alá, melyek között a főváros legtekintélyesebb czégjei találhatók. — *Pozsonyból* táviradják, hogy a nevezett város és vidék gabonakereskedőinek nagy többsége szintén elhatározta, hogy távol marad a bécsi nemzetközi gabonavásártól. *Temesvárról* és *Győr-ből* jelentik, hogy az összes jelentékeny ottani gabonakereskedők felekezeti különbség nélkül, írásban ki-

jelentették, hogy az antiszemita mozgalmakra való tekintetből az esetleg megtartandó bécsi nemzetközi magvásárra nem mennek el. *Nyitrán* az ottani összes gabonakereskedők szintén nyilatkozatot írtak alá, hogy nem vesznek részt az ideai magvásáron. *Tapolczán Léván* és *Érsekujoárott*, továbbá *Nagy-kunizsán*, *Sopronban*, *Balassa-Gyarmaton*, ugyszintén a monarchia másik felében *Brünben*, *Prágában* és *Linczben* szintén hasonló mozgalom indult meg. — A bécsieknek ezeknél fogva alig lesz ez évben magvásárunk, kikelt számukra e helyett egészen más mag, az antiszemitizmus magva; *vásárunk* is lesz — az antiszemitizmus kalmárainak. Lakjanak jól vele a bécsiek.

— **Liechtenstein herceg és a bécsi tőzsde.** A „felekezeti iskola“ hirhedt előharczosa újra életjelt adott magáról. A Bécsben legközelebb megtartott országos katolikus gyűlésen, heves és erősen felekezeties színezetű beszédet mondott a bécsi tőzsde ellen. A tőzsdekamara e tárgyban folyó hó 8-án látogatott ülést tartván, egyhangulag elfogadta a következő nyilatkozatot s annak hírlapi közzétételét határozta el: „Lichtenstein hercegnek a katolikus gyűlés alkalmával elmondott beszéde rendkívül rosszakaratu támadásokat tartalmaz a tőzsde és egyáltalán a mozgó tőke ellen, és főleg azt fejtegeti, hogy pénzvilágunk előtt, elkezdve a nagy világforgalmi házaktól egész a tőzsde kulisszák matadorjáig, becsület-érzés és hazaszeretet egykép idegenek. A bécsi tőzsdekamara eme, az állampolgárok nagy száma ellen, — kik hazaszeretetüket számtalan alkalommal tetteg bebizonyították és állampolgári kötelességeiknek mindenkor és minden tekintetben pontosan megfeleltek, — hivatlan oldalról és a legkönnyelműbb s legmeggondolatlanabb módon irányzott vádakat a legmélyebb megütközéssel visszautasítja. Ez alkalommal egyszersmind indittatva érzi magát, kifejezni ama hazafias érzéstől sugallt meggyőződését, hogy az ilyen merőben igazságtalan, a gazdasági létfeltételek nem ismerésén nyugvó és csupán bizonyos, a polgárok békés együttélésére nézve fölötte ártalmas irányzatnak szolgáló nyilatkozatok a munka, kereskedelem és ipar előbbvitelére és mindennemű haladásra irányzott erőket csak bénítják és minden vállalkozási szellemet eltojtanak. Szintugy nem titkolhatja el a tőzsdekamara abbeli komoly aggodalmát, hogy eme mindinkább terjedő irányzat és izgatás az állam és a nép jóllétére rendkívül káros hatással van és beláthatlan következményekre vezethet.“

— **Az antiszemita sajtótermékek ellen.** Az osztrák képviselőház mult szerdai ülésén az igazságügyminiszteri tárcza költségvetése alkalmából *Menger*, tekintélyes keresztény képviselő, élesen bírálta a kormánynak adminisztratív igazságügyi intézkedéseit, főlemlítvén, hogy míg *Dumreichernek* magas színvonalon álló, bölcsészeti és irodalmi szempontokból egyaránt becses felolvasását annak nyomtatásban való megjelenése után konfiskálták, addig a gombamódra szaporodó, szívet-lelket megmételtyező antiszemita sajtótermékeket, melyek, eltekintve aljas célzataiktól, telvék a legdurvább és legocsmányabb kifejezésekkel, szabadon engedik burjánozni,

— A „Nordd. Allg. Ztg.“ behatóan foglalkozik a bécsi antiszemita mozgalmakkal, és konstatálja, hogy azoknak következményeit Bécs máris igen súlyosan érzi. A *Post* az osztrák katolikus gyűlést tárgyalja és Lichtenstein beszédéről, (mely Lasalle elveinek alapján áll), a következőket mondja: A feudális klerikális herczeg a legrosszabb eszközöket, a tömegek szenvedélyeinek felizgatását választja politikai céljainak megvalósítására. Isten óvja Ausztriát, hogy a katolikus gyűlésen elvetett mag termékeny talajra hulljon. — Ezzel kapcsolatban megemlítjük, hogy mai bécsi táviratok szerint az antiszemita községtanácsban máris győzelmet arattak. Ugyanis harmincznégy antiszemita városi képviselő indítványára öt szótöbbséggel elhatározta a községtanács, hogy a keresztény választók május 19-én tartandó nagy antiszemita gyűlésének megtartására átengedi az új városházának úgynevezett népcsarnokát.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **április végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr.
fél évre	4 frt — kr.
negyed évre	2 frt — kr.
Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak	
egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“ szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889. május hó 12.) 5649 ijar hó (29. napos) (26. szefira) 11. hétfő (táánisz séni) ssóf z'man kiddis l'vonó) (27. szefira) 12., kedd (28. szefira) 13. szerda (29. szefira) 14., csütörtök (30. szefira) 15., péntek (31. szefira) 16., szombat (32. szefira) (delután olvasák a 4. perek-et) 17. napja. **Hetiszidra: B'chikószi.**

Hazai hírek.

— A pesti zsidó nagy hitközség iskolaügyi osztályának utolsó ülésében (elnök S c h w e i g e r Márton) határozatba ment, hogy a jövő iskolaévtől fogva a középiskolákban is r e n d e s e n t a n i t s á k a s z e n t i r á s **héber szövegét.** Hozzá szóltak a kérdéshez (pártolólag) dr. S t i l l e r Mór, dr. N e u m a n n Antal, dr. K l e i n Fülöp és mások. Az indítványt, az ügyosztály

tagokkal való beható tanácskozás után, Dr. B á r á n y tanfelügyelő tette.

Előkészületek a választásra. 28 év óta, mióta ugyanis a pesti zsidó hitközségnek írott alapszabályai vannak, legelőször ez évben fog történni, hogy a 201 tagból álló hitközségi képviselőket a megváltoztatott alapszabályok értelmében nem 3, hanem 6 évre fogják megválasztani. Választás alá esik ezen kívül (de ez csak 3 évre) az egész előjáróság és az elnök. Az utolsó közgyűlésen — mint azt annak idején jelentettük — megválasztották a bizottságot, melynek a választás vezetése és előkészítése lesz a feladata. Ez a bizottság folyó hó 5-én tartotta első ülését, *Wahrmann Mór*, hitközségi elnök vezetése alatt. A bizottság megválasztotta elnökének *Tenczer Pált*, alelnökének *Fleischl Józsefet*, jegyzőjének dr. *Neumann Antalt*. A bizottság aztán megbizta *Tenczer* t, tegyen mennél előbb indítványt arra nézve, milyen formában és mikor történjék a községi tagokhoz intézendő felhívás, hogy választási jogukkal csak akkor élhetnek, ha egy meghatározott időpontig kultuszadó hátralékaikat megfizetik; a választók névsora mikor legyen összeállítandó és mi módon közzeendő és mikorra tüessék ki a választás napja. *Tenczer Pál*, a választási bizottság elnöke, folyó hó 19-én teszi meg mindezekre nézve propositióit. A választást valószínűleg szeptember hóban, mindenestre még a nagy ünnepek előtt fogják megejteni.

A budapesti Chevra-Kadisah 104 képviselőjének választása az egylet összes választéképes tagjai közül folyó hó 19-én ejtik meg.

Országgyűlési képviselő jelöltek. A nyirbátori kerület, melyet dr. *Mandel Pál* 3 országgyűlési cikluson keresztül képviselt, de a melyben az utolsó képviselő választások alkalmából *Liptay Károly* lyal szemben kisebbségben maradt, — *Liptay* hirtelen elhalálozása folytán ismét dr. *Mandelt* fogja jelöltjeül felállítani. Dr. *Mandel* a szabadelvű párt híve, mely — mint értesülünk — mindent el fog követni, hogy a nagyrabecsült munkaerőt, melyet *Mandelben* elvesztett, ismét visszanyerje. — A gyöngyösi kerületben, melyet az e napokban *Abbaziában* elhunyt *Visontai Kövách László* képviselt, a függetlenségi párt dr. *Visontai Somát*, a kiváló védőügyvédet és a függetlenségi párt lelkes hívét fogja jelöltül ajánlani. Olvasóinknak nem egyszer volt alkalmuk megismerkedni dr. *Visontai* remek tollával, melyet felekezete érdekében ép oly nemes hévvel kezel, mint ama politikai párt érdekében, melyhez testestül-lelkestül tartozik.

— **Rabbiválasztás.** Az eperjesi orthodox zsidó hitközség *Roth Mózes Lipót*, szepesmegyei rabbit választotta meg pápjának.

— **Halálozások.** *Gyöngyön* folyó hó 6-án Tolnamegye legtekintélyesebb és legnépszerűbb személyiségeinek egyike,

Lamm Bernát, óriási gyászoló közönség részvétele mellett helyzetetett örök nyugalomra. Lamm saját erejéből előkelő állásra és független anyagi helyzetbe küzdötte fel magát, s egyenes jelleme és közhasznú tevékenysége által mindenkinek rokonszenvét megnyerte. A gyászolócsaládhoz számos részvét-távirat érkezett, többek közt Montenuovo herczegtől is. A koporsónál a gyönki és högyészi rabbik, valamint az elhunyt hozzátartozóinak külön meghívása folytán megjelent dr. Neumann Ede nagy-kanizsai rabbi tartottak gyászbeszédeket. Az elhunyt emlékét számos jótékony alapítvány fogja őrizni. Hagyományozott a gyönki izr. iskolának és az ugyanottani ref. gymnasiumnak 200—200 frtot, a tolnamegyei kórháznak 100 frtot, három bpesti izr. jótékony egyesületnek egyenként 200 frtot s különböző egyleteknek 300 frtot. — *Deutsch* Jakab, felsőbb leányiskolai tanár és a „Pester Lloyd“ kitünő belmunkatársának atyja, *Deutsch* Adolf, köztisztviselőben álló fővárosi kereskedő rövid szenvedés után elhunyt. — *Stein* Náthán, a fővárosi kereskedővilág egyik legrégebb és legtekintélyesebb tagja, a lahorei „Oriental College“nél igazgatóként működő hazánkfia Dr. Stein Aurél Márk, és a jaworznói köszémbányatársulat főtitkára Stein Ernő Edének atyja május 10-én életének 77-ik évében elhunyt.

— **Még egyszer „a jövő hitközsége.“** Lapunk múlt számában az ungvári vallásoktatásról megjelent közleményre két oldalról is vettünk czáfolatot illetve nyilatkozatot. Az egyik nyilatkozó *Reinitz* Herman ur, az aut. orth. izr. hitközség jegyzője és gymnasiumi hitoktatója, a ki határozottan tagadásba veszi a kérdéses közleménynek reá vonatkozó passzusát, s egyuttal viszonzvátat emel a neolog hitoktató ellen, melynek közlésére, tekintettel arra, hogy a viszonzvátat nem czáfolat, nem vállalkozhatunk; annyival kevésbbé, mert lapunk a nyilvános személyeskedés közegéül nem szolgálhat. Megjegyezzük egyébiránt, hogy ungvári levelezőnk a neolog hitközség vallásoktatójával nem azonos. — A másik nyilatkozó *Reisman* Albert ügyvéd ur, kinek terjedelmes, férfias hangú nyilatkozatát egészében szintén azért nem közölhetjük, mert viszonzvátat emel a neolog hitközség ellen. Utóbbi nyilatkozat lényegét szintén az emelt és szerinte teljesen alaptalan vád visszautasítása képezi, s befejezésül a nyilatkozó a következőket írja: „A tisztelt levelező ur nem fogja rossz néven venni, ha visszautasítom azon állítását is, mintha mi az általa felfogott értelemben vett „Reich Ignácék hitközsége“ lennénk. Mi belügyeink intézésében, reformok létesítése és vallás-erkölcsi kérdéseknél nem szorulunk sem Reich Ignác ur tanácsára, sem másnak gyámolítására sem a levelező ur intésére és magát a levelező urat arra kérem, legyen máskor igazságosabb és ne szolgáltatson okot a békében élő két hitközség egyenetlenkedésére.“

— **A felekezeti türelem** szép példáját adta a nemrég *Vágújhelyen* elhunyt *Pollák* Izsák, magánzó, hitsorsosunk, ki számos, jótékonycélú hagyományon kívül

1000 frnyi összeget juttatott végrendeletileg egy *katholikus* halottas kocsi beszerzésére.

— **Megürült tanári állás.** A *budapesti országos rabbiképző intézet*nél a talmud és bibliamagyarázat, valamint a héber és aramäai nyelv tanszéke pályázat útján betöltendő. Az évi javadalmazás 2000 frt, 500 frt lakbérrel. Pályázati kérvények f. évi június 10-éig nyújthatók be a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternél.

— **Donáth Gyula** jeles szobrászunk legutolsó műve, *Huber* Károly zenetanár érczemplékének érczbe öntését már megkezdtek. A művészi és rendkívül impozáns mellszobor leleplezése alkalmasint folyó évi június havában fog megtörténni.

— **Zsidó tűzoltó-főparancsnok.** *Fogarason* (Erdély) az ottani önkéntes tűzoltó-egyesület, melynek tagjai túlnyomó részben keresztények, főparancsnokául nagy szótöbbséggel *Náthán* Jakab, takarékpénztári könyvelőt, hitsorsosunkat választotta meg.

— **Érdekes irodalmi műre** hirdet előfizetést dr. *Kompolti* Ábrám, fővárosi ügyvéd. A mű czime: „A föld teremtése és az adamita népek története Ádámtól Jeruzsálem pusztulásáig“ s előfizetési ára 1 frt 50 kr. A rövid időn napvilágot látó mű tárgyát vonzó és érdekes előadási modorban meríti ki. Előfizetési pénzek felő 15-éig szerző címére Budapest, király-utca 14. sz. alá küldendők.

Külföldi hírek.

— **A zsidó jótékonyosság és az orosz egyetemek.** Tudvalevőleg a most elhunyt *Tolstoj* gróf belügyministersége alatt lépett életbe Oroszországban az a rendelet, melyhez képest az orosz egyetemekre zsidó vallású hallgatók csak korlátozott számban vehetők fel. Erre a rendeletre egy nemrég elhunyt zsidóvallású orosz állampolgár, *Poljakow* adta a legméltóbb, s a zsidóságot legjobban jellemző választ, azzal, hogy a szent-pétervári egyetem szegénysorsu hallgatói számára, valláskülönbőség nélkül, 25000 rubelt hagyományozott.

— **A párisi világkiállítás** megnyitási ünnepélye alkalmából a honoratiorok közt az első helyet a három felekezet képviselője: a *katholikus* érsek, a *protestáns* püspök és a párisi grandrabbin (*Zadoc Cahn*) foglalta el.

— **Zsidó katonai-istentisztelet.** *Prágában*, mint már több év óta, ugy ez idén is tartatott a *Peszah* ünnepek alkalmából a katonák számára külön istentisztelet, melyen a prágai helyőrségből több százra menő katona és tiszt vett részt diszgyenyruhában. A szent beszédet, *Dr. Kiss* táborigazgató rabbi tartotta.

— **Lembergben** a *Peszah* ünnep 8 napja alatt 600 zsidó katona részesült rituális ellátásban az ottani zsidó népkonyhában.

— **Wünsche** Ágosttól, a jeles zsidóbarát írótól legközelebb megjelent a *babyloni talmud* agádai részének fordításából az utolsóelőtti rész, mely 30 ivnyi

kötetben magában foglalja a Szanhedrin, Abóda zára, Makkóth, Sebuóth, Horajoth, Edijoth és Aboth tractatusokat. A mű, mely az antiszemita irodalomban felhasznált s természetesen elferditve idézett talmudbeli helyeket is közli, e kötettel befejezéséhez közel jutott s módot nyújt arra, hogy az érdeklődő, de a talmudot eredetiben meg nem értő közönség az agádai irodalom ezen részével is megismerkedjék. *Wünsche* az előszóban köszönetet mond *Dr. Hoffmann D.*-nek a Hildesheimer-féle rabbi-képző tanárának és *Dr. Löw Im.*, szegedi főrabbinak, a kötet javításáért.

— **Baden nagyhercege** a karlsruhei. városi rabbinak, *dr. Schwarznak*, a német rabbi kar egyik legkiválóbb tagjának, az első osztályu lovagkeresztet adományozta. (*Dr. Schwarcz* magyar származásu, atyja Ádáz Tevel [Veszprém m.] papja volt.)

— **Lord Rothschild Lyonelt**, az angol főrendek tagját, Viktória királyné a nemrég elhalálozott *Buckingham* herceg helyére Buckingham hercegség lord-helytartójává és a királyi levéltár custosává nevezte ki.

— **Az antiszemitizmus és a „zsidó töke.“** A Milanóban megjelenő „*Perseveranza*“ című hirlap, mely a liberalis katholicismusnak egyik legelőkelőbb organuma, *Bonghi Ruggiero*, volt olasz miniszter tollából rendkívül érdekes cikket közöl a zsidókérdésről, melynek jogosultságát határozatlan kétségbe vonja. A cikk főleg *Drumont* hirhedt röpiratainak, s ezek közt a „zsidó töke“ ellen intézett támadásnak czáfolatával foglalkozik. „Kik azok a milliomosok, a kik ott (Franciaországban) mérvadó befolyással bírnak?“ — kérdi cikkében a kiváló államférfi, s feleletében részletesen kifejti, hogy a nagy töke összehalmozása inkább a jezsuiták, mint a zsidó milliomosok műve. „A legfőbb, a legjövendelmzőbb hajózási vonalak, számos közúti vasutvállalat, az ó- és az új világ vasutainak egész tömege az ő kezükben van. Valljuk be őszintén, hogy sokkal inkább befolyásolják ha akarják, a tőzsdei árfolyamokat, mint Rothschild és bankcsoportja. Leginkább megszilárdult vagyoni befolyásuk Amerikában, az Egyesült Államokban, a hol a kulisszák mögül korlátlanul irányozzák a világpiac torgalmát. Millióik segélyével ma inkább, mint valaha uralkodnak a politika terén, s maga XIII. Leo pápa is kénytelen volt meghajolni mérhetlen pénzhatalmuk befolyása alatt. Minden gondolkodó ember tudja már ma, hogy a szintén Rómában székelő „fekete pápa“ jóval hatalmasabb, mint a vatikáni „fehér pápa“. *Drumont* ur e viszonyokat bizonyára ismeri s vajmi igazságtalan módon veti szemükre a zsidóknak a zsidó töke egyedül irányadó befolyását.“

— **Lealcázott csalók.** A hirhedt francia antiszemita trifolium: *Drumont*, *Numa Gilly* és *Auguste Chirac*, e két utóbbi elítéltetése által érzékeny csapást szenvedett. Tudvalevőleg e két utóbbi egy „*Mes dossiers*“ című szennyes röpiratot adott ki, mely hemzseg a politikai,

és faji gyűlölet legocsmányabb és leghazugabb kifakadásaitól. A bordeauxi esküdtszék tagjaiban volt annyi jó izlés és józan ész, hogy a „szerző“ uraknak nem babért font fejükre, hanem lánczot tétetett lábükra, amennyiben hat, vonatkozólag két havi nehéz fogságra ítélte őket, miután a tárgyalás során kiderült, hogy a füzet tartalma nem egyéb rosszakaratu koholmánytól.

— **Olasz rabbi kitüntetése.** *Umberto* olasz király a „*Corona d' Italia*“ rend adományozásával tüntette ki a florenzi Finzi-lyceumon is működő *Bachi Felice Raffaele* rabbit. A nevezett az olasz ifjusági irodalomnak egyik leghivatottabb s legtermékenyebb művelője.

Zsidó tudós kiküldetése. A francia kormány hitsorsosunkat, *Dr. Strauszt*, tudományos és iparügyi küldetésben államsegélyvel *Haitiába* (Amerika) küldte ki.

— **Szabadkőműves rabbi temetése.** *Offenbachban* (Németország) a múlt hó végén temették el óriási közönség részvétele mellett. *Dr. Formstecher S.*-et az ottani hitközség nagy tudományu rabbiját, ki 57 évig töltötte be ez állást. A temetés alkalmával a frankfurti „*Sas-páholy*“ képviselője az elhunyt szabadkőműves testvér koporsójára a tisztelet, hála és dicséret jeléül a szokásos három rózsát helyezte.

— **Moszkvában élő hitsorsosunkat, Antokolski** hírneves szobrászt az a ritka kitüntetés érte, hogy ő fensége, az orosz czárné nemrég külön kihallgatáson fogadta.

— **A Cambridgei hercegnő** nagy tisztelője és szorgalmas művelője volt a héber nyelvnek és irodalomnak. A 90-ik zsoltár volt kedvencz zsoltára, melyet temetése alkalmával impozáns énekkar adott elő.

Lapunk mai számából térszúke miatt több közlemény kimaradt.

Pályázat

A nagy-atádi izr. anyakönyvi kerületben az anyakönyvvezető-rabbinusi állomás f. évi junius havában megürülvén, ennek betöltése végett a kerületi közgyűlés határozata folytán ezennel pályázatot hirdetek.

Ezen, f. évi szeptember hó első napjaiban elfoglandó állomás — melyet csakis a budapesti rabbiseminariumot végzett és ott rabbinusi képesítést nyert nagykoru magyar állampolgár tölthet be — **800 frt évi fizetéssel** és természetbeni (butorozott) lakással lesz javadalmazva, mihez még a szokásos mellékjövedelmek járulnak. A fizetés idővel emeltetni fog.

Ezen pályázat zárhatárnapjául f. évi junius hó 15. napját tűzöm ki és kérem a pályázókat, hogy kellően felszerelt folyamodványaikat ezen határnapig hozzám beküldeni sziveskedjenek, mert későbbben beérkező folyamodványok figyelembe vehetők nem lesznek.

A kerületi választmány fogja meghatározni, hogy a pályázók közül bemutató hitszónoklatra kik hívasanak meg. Az uti költséget a kerületi pénztár csak a megválasztottnak fogja megtéríteni.

Kelt N.-Atádon, 1889. május hó 3-án.

Hirsch Adolf

anyakönyvi kerületi elnök.